

**ЕКОНОМІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ ТА АСЕАН:
СТАН, ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

В статті розглянуті перспективи співробітництва України з країнами інтеграційного угруповання АСЕАН, яке найбільшою мірою враховувало б наявний потенціал у сферах торгівлі, інвестицій, а також у науково-технічній сфері.

Ключові слова: Україна, АСЕАН, Азійсько-Тихоокеанський регіон, торгівля, кооперування.

UZUN V.
Mariupol State University**ECONOMIC COOPERATION OF UKRAINE AND ASEAN: STATE, PROSPECTS OF
DEVELOPMENT**

The aim of the research - to analyze the current state and prospects of economic relations between Ukraine and ASEAN and identify its main problems and perspectives. A key condition for the formation of an effective open economy in Ukraine is the development of such a model of international cooperation, which would take into account the existing potential in the spheres of trade, investment, science and technology. In this regard, one of the priority geo-economic directions for Ukraine is the Asia-Pacific Region (APR), which includes dynamic and highly competitive in different segments of the world market of the country. Extensive cooperation with a group of countries located in East and Southeast Asia - primarily China, Japan, South Korea, the ASEAN member bloc as well as some other countries in the region - is one of the main directions of Ukraine's integration strategy, a factor of market transformation, building an effective open national economy. Moreover, the integrity of the study of the Asia-Pacific region in this composition of countries is conditioned by the traditional structuring of the regions of the world. Consequently, it is conditionally (on the "backward" principle) that Asian countries that do not belong to the regions of the Middle East and Central Asia, as well as the state to the NAFTA, Latin America, Australia and Oceania (although they have access to the Pacific Ocean), Africa, European region. In the foreign policy of Ukraine, in recent years there has been a "turn" in the eastern direction with the advent of a strategic partnership with certain Asian countries, but the development of really effective interaction is due to the need to build a logical and harmonious construction of these relations. The fullest possible realization of the potential of cooperation with the ASEAN countries, as well as the study and use of their accumulated experience may be important levers for the dynamization of the national reproductive complex, improving the quality of development of the domestic economy. To analyze the trade turnover between Ukraine and ASEAN, the gravitational model of Jan Tinbergen was built, and a forecast for the development of commodity relations for 2017-2019 was made, on the basis of which conclusions were made about the prospects for further cooperation. Proposals have been made on the development of specific industries, in which Ukraine and ASEAN can develop cooperation with each other.

Key words: Ukraine, ASEAN, Asia-Pacific region, trade, co-operation.

Постановка задачі

Останнім часом Україна вийшла на стратегічний рівень партнерства з країнами Південно-Східної Азії, проте розбудова ефективної співпраці пов'язана з необхідністю будівництва логічної та міцної конструкції цих відносин.

Досягнення сучасного рівня відносин між Україною та країнами Сходу, а також формування стратегічного партнерства з окремими з них відбувається в умовах становлення та еволюції контурів нового світового порядку. При цьому необхідно чітко розуміти сучасні концептуальні підстави зовнішньої політики, якими керуються азійські країни. У цілому характер відносин нового типу має передбачати високий рівень взаємної довіри, спрямованість на стратегічну взаємодію в ХХІ ст. та досягнення додаткової стійкості шляхом вирішення проблем в одній сфері співробітництва за рахунок застосування важелів з іншої сфери (наприклад, вирішення політичними методами економічних питань). Крім того, політична взаємодія стратегічного партнерства України з країнами Сходу повинна бути визначена з урахуванням відносин України з Росією, ЄС та США. Таким чином, сучасні відносини України та країн Сходу спрямовані на серйозні зміни, що вимагають глибокого та всебічного осмислення цього процесу, який відкриває потенціал для подальшого розвитку співробітництва.

Аналіз досліджень та публікацій

Питанням розвитку економічного співробітництва України та АСЕАН призначені публікації таких дослідників та науковців, як Н. Городня, А. Гончарук, М. Комарницький, П. Ігнат'єв, О. Роговик, Ю. Курнишова, Я. Масштабей, С. Шергін та Ю. Швед-Саная. Однак динамізм та актуальність даного питання потребують подальшої появи нових досліджень, у яких ця проблема була повинна бути досліджена більш системно з різних боків з урахуванням сучасних модернізаційних трансформацій у світовому господарстві.

Виділення невирішених частин

Аналіз наукових робіт продемонстрував наявність незначної кількості праць даного напрямку та відсутність єдиної думки щодо перспектив економічного співробітництва України та АСЕАН. Усе перелічене зумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Формулювання цілей

Мета статті – аналіз сучасного стану розвитку економічного співробітництва України та АСЕАН, а також оцінка перспектив їх подальшої співпраці у майбутньому.

Виклад основного матеріалу дослідження

Високий рівень економічного розвитку інтеграційного угруповання АСЕАН робить можливим значне збільшення обсягів економічного співробітництва з Україною. Таке співробітництво повинно ґрунтуватися на традиційних моделях національної спеціалізації. Для українських товаровиробників поліпшення умов торговельної діяльності з країнами АСЕАН означає довгострокове закріплення на ринках збуту продукції хімічної промисловості, чорної металургії, машинобудування та металообробки, а також продукції сільського господарства.

Стосовно конкретних інтересів нашої держави в регіоні можна констатувати, що тут перш за все необхідно відзначити, що експортно-імпорتنі операції з країнами АСЕАН стають для України справжньою альтернативою втраченим господарським контактам з Росією, передусім в частині торгівлі металопродукцією.

Розвиток відносин між Україною та АСЕАН, а також формування партнерських відносин з окремими країнами-членами угруповання відбувається на такому етапі розвитку, коли спостерігається формування світового порядку нового зразка. При всіх цих факторах слід чітко розуміти сучасні принципи зовнішньоекономічної політики, якими керуються країни регіону. У цілому характер взаємовідносин нового рівня має враховувати високу ступінь взаємної довіри та поваги, спрямованість на довгострокову взаємодію та досягнення додаткової стійкості за рахунок вирішення проблемних питань в одній сфері за рахунок застосування важелів з іншої (наприклад, вирішення економічних питань завдяки політичним методам). Крім того, політична взаємодія України з країнами угруповання повинна бути визначена з урахуванням відносин України з такими великими учасниками міжнародних відносин, як Росія, ЄС та США. Таким чином, відносини України з країнами АСЕАН на сучасному етапі повинні бути спрямовані на істотні зміни, які потребують ретельного та всебічного осмислення, що в перспективі допоможе розширити подальше співробітництво.

Потенціал торговельної співпраці між Україною та АСЕАН набагато ширше, ніж звичайна взаємна торгівля готовими виробами. Одним з головних наслідків глобалізації є посилення конкуренції та висування нових вимог до міжнародного поділу праці, урахування яких допоможе значно покращити індивідуальну конкурентоспроможність. Партнерські відносини між торговими посередниками, а також міжфірмова співпраця можуть включати в себе різні варіанти розподілу виробничих циклів і форм спеціалізованого виробництва. Такі горизонтальні зв'язки є важливим шляхом передачі технологій, а також розповсюдження найбільш новітніх форм господарської діяльності [5].

Глибинне зростання контактів з країнами АСЕАН дасть можливість реалізувати цілий перелік завдань економічного розвитку України та отримати наступні переваги:

- максимальне використання виробничих потужностей українського наукомісткого виробництва, а також прикладної науки й наявних досягнень науково-технічного прогресу;
- надходження інвестицій для з метою розвитку промислового потенціалу української економіки;
- формування такої моделі національної спеціалізації, яка б сприяла розвитку економічних відносин з іншими державами на найбільш вигідних умовах;
- створення відповідних умов з метою залучення новітніх технологій до виробничого сектора України;
- збільшення кількості науково-дослідних та проектно-конструкторських робіт та їхніх обсягів, а також використання відповідних форм співпраці з державами угруповання різних фірм та підприємств;
- подолання відставання у технологіях та сприяння розвитку новаторських у технологічному плані виробництв на території України.

Поєднання можливості глобального перевиробництва з низькими торговельними бар'єрами в рамках АСЕАН сприяє посиленню міжнародної конкуренції в регіоні. Основні ризики для зовнішньоекономічного співробітництва України з країнами Південно-Східної Азії:

- Україні необхідно запровадити більш збалансований підхід до втілення своєї торговельно-економічної політики відносно країн АСЕАН, що допоможе запобігти утворення ліній можливої напруги в українсько-асеанівських відносинах;
- співпраця із Сінгапуром у науково-технічній сфері повинно мати системний характер, тому необхідно створити відповідну договірно-правову базу. Таке співробітництво базується здебільше на епізодичних контактах, але це не виключає можливість погіршення двохсторонніх відносин;
- вагомим фактором, який перешкоджає розвитку співпраці України з Індонезією є використання чиновниками цієї держави досвіду часткового блокування переговорного процесу з іноземними постачальниками товарної продукції через бюрократичні перешкоди. З урахуванням цього моменту треба встановлювати необхідні контакти з урахуванням того, що переговорний процес може тривати дуже довго;
- маючи намір створити стартовий майданчик для експансії ринків європейських країн Малайзія розглядає поряд з Україною такі альтернативні варіанти, як Македонія й Туреччина;

- російський ринок є одним з ключових для збуту рису й каучуку з Таїланду, що в свою чергу може негативно вплинути на можливість співпраці з Україною у цій сфері;

- у питанні розвитку співробітництва з В'єтнамом українська сторона повинна враховувати такий момент, як дискредитація російською стороною потенційних конкурентів на в'єтнамському ринку, в тому числі України. Слід також враховувати тиск, що чиниться на в'єтнамську сторону з метою зробити неможливим підписання угоди про зону вільної торгівлі між Україною та В'єтнамом.

Особливу роль в стимулюванні науково-технічного прогресу займає міжнародна співпраця в галузі прикладних наукових досліджень, а також інженерних та конструкторських робіт. При цьому технологічним лідером у співробітництві такого типу можуть бути українські товаровиробники з науково-дослідницькими закладами, так і підприємства з країн АСЕАН, які змогли досягти великих успіхів по головним напрямкам розвитку наукомісткого виробництва.

Для аналізу товарообігу між АСЕАН та Україною побудуємо гравітаційну модель Тінбергена (1 – степенева форма, 2 – логарифмічна форма):

$$X_{ij} = a_0 * (Y_i)^{a_1} (Y_j)^{a_2} (D_{ij})^{a_3} + \varepsilon \quad (1)$$

$$\ln X_{ij} = \ln a_0 + a_1 \ln Y_i + a_2 \ln Y_j + a_3 \ln D_{ij} + \ln \varepsilon \quad (2)$$

де X_{ij} – обсяг товарообігу між країнами i та j ;

Y_i та Y_j – показники, що характеризують номінальні ВВП відповідних країн;

D_{ij} – фізична віддаленість економічних центрів країн i та j ;

ε – випадкова помилка.

Скористаємось ступеневою формою даної моделі. Маємо наступні вхідні дані:

Таблиця 1

**Обсяги ВВП України, АСЕАН та товарообігу між Україною та АСЕАН
протягом 2000–2016 рр., млн дол.**

Рік	ВВП АСЕАН, млн дол.	ВВП України, млн дол.	Товарообіг, млн дол.
2000	614 321	32 375	508,625
2001	593 070	39 309	748,908
2002	664 440	43 956	1159,285
2003	744 009	52 010	1183,609
2004	834 606	67 218	1365,164
2005	934 629	89 239	1580,206
2006	1 118 446	111 885	1126,409
2007	1 335 566	148 734	1815,541
2008	1 550 814	188 110	2732,317
2009	1 544 399	121 552	1929,588
2010	1 913 820	141 209	2126,667
2011	2 218 275	169 334	2658,188
2012	2 350 520	182 592	3195,234
2013	2 418 788	190 499	2598,382
2014	2 522 254	133 504	1758,308
2015	2 437 976	90 615	1617,829
2016	2 555 422	88 940	2159,508

Скориставшись моделлю Тінбергена (завдяки сервісу «Дані-Аналіз даних-Регресія» в Excel) знайдемо вартість торгового потоку з між Україною та АСЕАН.

В результаті розрахунку одержано рівняння гравітаційної моделі Тінбергена, яке описує динаміку зовнішньоторгівельного обігу між АСЕАН та США:

$$X_{ij}=0,084314 \cdot (Y_i)^{0,223} \cdot (Y_j)^{0,584}, \quad R^2=0,836. \quad (3)$$

Економічна інтерпретація даної моделі дозволяє зробити висновок, що при збільшенні на 1% ВВП АСЕАН їх з Україною товарообіг збільшиться на 0,584%, а при збільшенні ВВП України на 1% товарообіг між Україною та АСЕАН збільшиться на 6,429%.

На підставі вхідних даних можна визначити прогностичні значення показників товарообігу, ВВП України та АСЕАН та вартості торгового потоку (дані представлені у таблиці 2):

**Прогнозні значення показників товарообігу, ВВП АСЕАН, ВВП України
та вартості торгового потоку на 2017–2019 рр., млн дол.**

Прогноз	Товарообіг, млн дол.	ВВП України, млн дол.	ВВП АСЕАН, млн дол.	Хі(вартість торгівельного потоку, млн дол.)
2017	2639,4963	90101	2918640,6	1835,7704
2018	2716,7409	69455,5	3082288,7	1596,3054
2019	2792,1109	45921	3247766	1268,419

Таким чином на підставі отриманих результатів можна зробити висновок, що вартість товарообігу в період 2000–2016 рр. та прогноз на 2017–2019 рр. свідчать про посилення інтенсивності торговельних відносин між АСЕАН та Україною, що є доказом позитивної тенденції. Але незважаючи на це вартість торгового потоку має тенденцію до зменшення, а це, в свою чергу, свідчить про невизначеність перспектив подальшого торгового партнерства між Україною та АСЕАН, тобто в майбутньому ситуація може змінитися як в позитивну, так і в негативну сторону.

Висновки

Бажаня країн регіону дистанціюватися від українських подій останніх років пояснюється факторами історії, а також ідеології та цінностей, які складають основу зовнішньої політики держав угруповання (зокрема це концепція «рівної віддаленості» та важливості суверенітету та територіальної цілісності). Вище названі фактори, а також стрімке економічне зростання і зовнішньополітичний потенціал країн АСЕАН зумовлюють зацікавленість України в активізації співробітництва з країнами регіону. В свою чергу, Україна, з точки зору країн АСЕАН, розглядається лише у системі відносин з Росією та США. Поруч з тим політичний імідж України в регіоні ще остаточно не сформований, а можливості співробітництва створюють необхідність формування нової концепції стосовно позиціонування України в цьому регіоні.

Отже, головною гарантією захисту національних інтересів України можна вважати використання таких механізмів кооперації, які могли б передбачити довгострокову співпрацю у будівництві індустріальних об'єктів за участю українських компаній на територіях країн-членів АСЕАН з використанням такого контрактного інструмента, як укладання та імплементація договорів великомасштабного співробітництва на компенсаційній основі. Слід було б поширювати моделі співробітництва у науково-технічній сфері, зокрема завдяки розвитку традиційні контактів з партнерами в АСЕАН.

Література

1. Узун В.В. Азійсько-Тихоокеанський регіон в системі гео економічних пріоритетів України / В.В. Узун // Актуальні питання менеджменту та маркетингу : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ, 22-23 квітня 2016 року). – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2016. – С. 18–21.
2. Комарницький М.М. Україна та Південно-Східна Азія: перспективи співпраці в ХХІ сторіччі / М.М. Комарницький // Гуманітарні та соціальні науки : матеріали I Міжнародної конференції молодих вчених HSS-2009, 14–16 травня 2009 року, Львів, Україна / Національний університет "Львівська політехніка". – Львів : Видавництво Національного університету "Львівська політехніка", 2009. – С. 147–148.
3. Гончарук А.З. Пріоритети політики України щодо країн Азії [Електронний ресурс] : аналітична доповідь / А.З. Гончарук, О.К. Микал, А.М. Кобзаренко. – Київ : НІСД, 2011. – 64 с. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/pyt-Azya-dbec8.pdf>.
4. Швед-Санай Ю.В. Економічне співробітництво України з АСЕАН в сучасних умовах: стан, проблеми і перспективи [електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/SR/article/view/6140/6871>.
5. Роговик О.О. Південно-Східна Азія та «українська криза» 2013–2015 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://iac.org.ua/southeast-asia-and-ukrainian-crisis-2013-2015/>
6. Asean statistical yearbook 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.asean.org/storage/images/resources/Statistics/2014/StatisticalPublications/asean%20statistical%20yearbook%202013%20\(publication\).pdf](http://www.asean.org/storage/images/resources/Statistics/2014/StatisticalPublications/asean%20statistical%20yearbook%202013%20(publication).pdf).
7. Asean statistical yearbook 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.asean.org/storage/images/2016/July/ASEAN Yearbook/July%202016%20-%20ASEAN%20Statistical%20Yearbook%202016.pdf](http://www.asean.org/storage/images/2016/July/ASEAN%20Yearbook/July%202016%20-%20ASEAN%20Statistical%20Yearbook%202016.pdf).
8. UNCTAD Handbook of Statistics 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://unctad.org/en/pages/PublicationWebflyer.aspx?publicationid=1414>.
9. UNCTADSTAT DATA CENTER [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://unctadstat.unctad.org/EN/>

References

1. Uzun, V.V. (2016). Aziisko-Tykhookeanskyi rehion v systemi heoekonomichnykh prioritytetiv Ukrainy [Asia-Pacific region in the system of geo-economic priorities of Ukraine]. Proceedings from MIIM '16: Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia « Aktualni pytannia menedzhmentu ta marketynhu» - The International Scientific and Practical Conference «Topical issues of management and marketing». (pp. 18–21). Kherson: Publishing House «Helvetyka» [in Ukrainian].
2. Komarnytskyi M.M. (2009). Ukraina ta Pivdenno-Skhidna Aziia: perspektyvy spivpratsi v XXI storichchi [Ukraine and South-East Asia: prospects of cooperation in the XXI century]. Proceedings from MIIM '09: Mizhnarodna konferentsiia molodykh vchenykh «Humanitarni ta sotsialni nauky» – The First International Scientific Conference of young scientists «Humanities and Social Sciences». (pp. 147–148). Lviv: National University «Lviv Polytechnic» [in Ukrainian].
3. Honcharuk, A.Z., & Mykal O.K., & Kobzarenko A.M. (2011). Prioritytety polityky Ukrainy shchodo krain Azii: analitychna dopovid [Priorities of Ukraine's policy towards Asian countries: analytical report]. – Kyiv: NISD. URL: <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/pyt-Azya-dbec8.pdf> [in Ukrainian].
4. Shved-Sanai Y.V. (2012). Ekonomichne spivrobitnytstvo Ukrainy z ASEAN v suchasnykh umovakh: stan, problemy i perspektyvy [Economic cooperation of Ukraine with ASEAN in modern conditions: state, problems and prospects]. URL: <http://jrnل.nau.edu.ua/index.php/SR/article/view/6140/6871> [in Urrainian].
5. Rohovyk O.O. (2015). Pivdenno-Skhidna Aziia ta «ukrainska kryza» 2013–2015 rr. [Southeast Asia and the "Ukrainian Crisis" 2013–2015]. URL: <http://iac.org.ua/southeast-asia-and-ukrainian-crisis-2013-2015/> (in Ukrainian).
6. «Asean statistical yearbook 2013», URL: [http://www.asean.org/storage/images/resources/Statistics/2014/StatisticalPublications/asean%20stattistical%20yearbook%202013%20\(publication\).pdf](http://www.asean.org/storage/images/resources/Statistics/2014/StatisticalPublications/asean%20stattistical%20yearbook%202013%20(publication).pdf).
7. «Asean statistical yearbook 2016», URL: [http://www.asean.org/storage/images/2016/July/ASEAN Yearbook/July%202016%20-%20ASEAN%20Statistical%20Yearbook%202016pdf](http://www.asean.org/storage/images/2016/July/ASEAN%20Yearbook/July%202016%20-%20ASEAN%20Statistical%20Yearbook%202016pdf).
8. «UNCTAD Handbook of Statistics 2015», URL: <http://unctad.org/en/pages/PublicationWebflyer.aspx?publicationid=1414>.
9. «UNCTADSTAT DATA CENTER», URL: <http://unctadstat.unctad.org/EN/>

Рецензія/Peer review: 15.11.2017
Надрукована/Printed :21.12.2017
Рецензент: д.е.н., проф. Омельченко В.Я.